

OHJAUSRYHMÄN PÖYTÄKIRJA

Aika	19.3.2010 klo 13.00–16.00
Paikka	Fabianian auditorio, Yliopistokatu 1, 2. krs, Huone C221
Läsnä	Mauri Ylä-Kotola, rehtori, Lapin yliopisto, puheenjohtaja Kristiina Hormia-Poutanen, johtaja, Kansalliskirjasto/Kirjastoverkkopalvelut, osan aikaa Mirja Iivonen, ylikirjastonhoitaja, Tampereen yliopisto Jarmo Kallunki, koulutuspoliittinen sihteeri, Suomen ylioppilaskuntien liitto Anneli Ketonen, sivistystoimentarkastaja, Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus Riitta Konkola, rehtori, Metropolia Ammattikorkeakoulu Tuula Haavisto, kirjastotoimenjohtaja, Tampereen kaupunginkirjasto-Pirkanmaan maakuntakirjasto, Marja Malmisen sijaisena, saapui klo 13.31 Elisa Paavilainen, tietopalvelupäällikkö, Suomen ympäristökeskus Elisa Stenvall, osastonjohtaja, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus Iris Tahvanainen, kirjasto- ja tietopalvelujen päällikkö, Metropolia Ammattikorkeakoulu Barbro Wigell-Ryynänen, kirjastotoimentarkastaja, opetusministeriö Anu Sohlman, taloussihteeri, Kansalliskirjasto, sihteeri
Esittelijä	Arja Tuuliniemi, erikoissuunnittelija, Kansalliskirjasto
Asiantuntijat	Paula Mikkonen, suunnittelija, Kansalliskirjasto
Poissa	Ulla-Maija Forsberg, vararehtori, Helsingin yliopisto Jouko Lindstedt, professori, Helsingin yliopisto Anne Luoto-Halvari, ylitarkastaja, opetusministeriö Ari Rouvari, pääsuunnittelija, Kansalliskirjasto

Pöytäkirja

1. Kokouksen avaus, osallistujien toteaminen ja esityslistan hyväksyminen

Esitys:

Hyväksyttäneen esityslista.

Päätös:

Puheenjohtaja Mauri Ylä-Kotola avasi kokouksen klo 13.05 ja totesi kokouksen päätösvaltaiseksi. Hyväksyttiin esityslista.

2. Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Esitys:

Hyväksyttäneen pöytäkirja (Liite 1).

Päätös:

Ohjausryhmän kokouksen 4/2009 pöytäkirja hyväksyttiin esitetyssä muodossa.

3. FinELib-konsortion esittely

Esitys:

Paula Mikkonen esittelee FinELib-konsortion toimintaa (Liite 2).

Keskustelu:

Paula Mikkonen esitteli FinELib-konsortion toimintaa. Konsortion tehtävänä on hankkia elektronista aineistoa tutkimuksen, opetuksen ja oppimisen tueksi mutta ei kaupalliseen käyttöön tai siihen tähtäävään toimintaan. Hän kertoi, että asiakkaita ovat FinELib-palveluyksikön näkökulmasta kirjastot. Mikkonen esitteli myös konsortion ohjausjärjestelmän, asiantuntijaryhmät, tärkeät sidosryhmät ja yhteistyökumppanit sekä resurssit ja rahoituksen. Esityksessä käytiin läpi myös palvelusopimusten pääperiaatteet sekä lisensiointiprosessi.

Ohjausryhmässä keskusteltiin esittelystä. Todettiin, että FinELibin osuus verkkoaineistojen hankinnasta vaihtelee organisaatioittain. Yleisten kirjastojen osalta alueelliset erot ovat suuria. Todettiin, että FinELib on tärkeä kansallinen infrastruktuuri.

4. FinELib-asiantuntijaryhmien valinta

Esitys:

Ohjausryhmä vahvistaa FinELibin asiantuntijaryhmät kaudelle 2010–2012.

Keskustelu:

Arja Tuuliniemi esitteli asiantuntijaryhmät ja niiden jäsenet (Liite 3).

Päätös:

Ohjausryhmä vahvisti asiantuntijaryhmät kaudelle 2010-2012 .

5. FinELibin toiminta ja talous vuonna 2009

FinELib-konsortion toimintaan vaikutti merkittävästi yliopistojen aseman muutos valtion tilivirastoista itsenäisiksi yliopistoiksi. Samaan aikaan muutettiin arvonlisäverolainsäädäntöä. Konsortio valmistautui lainsäädännön muutoksiin laatimalla selvityksiä arvonlisäveroasiantuntijan johdolla, järjestämällä koulutusta konsortion jäsenille ja tekemällä muutoksia tietojärjestelmiin ja aineistohankinnan prosesseihin.

Taloustaantuma kosketti myös FinELib-konsortion jäsenorganisaatioita. Kirjastot miettivät tarkasti mitä aineistoja tilasivat ja aineistokonsortioissa tapahtuimuutoksia. Tilauksia lakkautettiin, mutta myös uusia aineistoja hankittiin. Monien viitetietokantojen tilaukset vähenivät, mutta kotimaisten kokotekstiaineistojen tilaajamäärä kasvoi hieman. Kansainvälinen konsortioiden yhteenliittymä ICOLC (International Coalition of Library Consortia), jonka toimintaan FinELib osallistuu, julkaisi tammikuussa 2009 julkilausuman talouskriisistä ja sen vaikutuksesta e-aineistosopimukseen. Julkilausumassa esitettiin tapoja, joilla kirjastot kustantajien myötävaikutuksella voisivat selviytyä aineistosopimusten velvoitteista laman aikana. Muutama kustantaja ilmoitti, että ei korota seuraavan vuoden hintoja.

FinELibin neuvottelemien aineistojen hinnankorotukset olivat erittäin maltilliset niiden aineistojen osalta, joissa hintavertailu voitiin tehdä. Hinnat nousivat vuodesta 2009 vuoteen 2010 vajaa 3 % ja koko neuvotellulla sopimuskaudella hieman yli 2 %. Luvuissa eivät ole mukana yhdistyvien organisaatioiden hinnat, useampivuotiset aiemmin solmitut sopimukset eivätkä niiden aineistojen hinnat, joissa aineistopakettien sisältö muuttui huomattavasti edellisvuodesta.

Hankkeista keskeisin vuonna 2009 oli Kansallinen digitaalinen kirjasto -hanke. Hankkeen tavoitteena on kirjastojen, arkistojen ja museoiden sähköisten aineistojen saatavuuden ja käytettävyyden parantaminen sekä aineiston pitkäaikaissäilytysratkaisun kehittäminen. Hanke on jaettu kahteen osaan: kansallisen asiakasliittymän kehittämiseen ja käyttöönottoon sekä pitkäaikaissäilytysratkaisun suunnitteluun. Kansalliskirjasto on vastuussa asiakasliittymän kehittämisestä kaudella 2008 - 2011. Keskeinen tavoite vuonna 2009 oli saavuttaa yhteinen tahtotila asiakasliittymän toiminnallisuuden ja siitä saatavan lisäarvon määrittelemiseksi kirjastojen, arkistojen ja museoiden verkostossa.

Toinen keskeinen hanke oli korkeakoulukirjastojen rakenteelliseen kehittämiseen liittyvä lisensioinnin rakenteiden kehittäminen. Lisensioinnin priorisoidut kehittämiskohteet ovat lisensiointi osaorganisaatioille, organisaatorajat ylittävät lisenssit opiskelija- ja tutkijaryhmille ml. maksullinen koulutus ulkomailla, aikuis- ja täydennyskoulutettavien aineistolisenssit sekä lisensiointi yhteiskirjastoille. Väliraportti hankkeesta on julkaistu osana opetusministeriön hanketta, liite 5.

Kansalliskirjaston ja opetusministeriön tulossopimuksessa on määritelty FinELibin tavoitteeksi hankkia 80 % yliopistojen e-aineistoista ja 60 % ammattikorkeakoulujen e-aineistoista. Tieteellisten kirjastojen yhteistilastosta saatujen lukujen perusteella FinELib-aineiston osuus yliopistojen e-aineistojen hankinnasta viimeisimpänä käytössä olevana tilastovuonna (2008) oli 77 % ja osuus ammattikorkeakoulujen e-aineistojen hankinnasta 62 %. Tavoite on siis saavutettu. Muilta sektoreita vastaavia lukuja ei ole käytettävissä.

Kansallisen elektronisen kirjaston, FinELibin ja Nelli-portaalin toimintaan oli kokonaisuudessaan kansalliskirjaston osalta budjetoitu 4,4 M€. Suunnitelmat toteutuivat 98 prosenttisesti. FinELibin kautta hankittuihin aineistoihin käytettiin yhteensä 16,8 miljoonaa euroa, josta edellä mainitusti 3,1 M€ maksettiin ministeriön myöntämällä keskitetyllä aineistohankintamäärärahalta ja loppu 13,7 M€ kirjastojen omalla rahoituksella.

FinELibin ohjaus-, konsortio- ja verkkoaineistohankintaa tukevien asiantuntijaryhmien toimikausi päättyi vuoden 2009 lopussa. Ryhmien uudelleenvalinnat käynnistettiin syksyllä 2009 (asiantuntijaryhmien osalta 2010 alussa). Kansalliskirjaston johtokunta vahvisti ohjaus- ja konsortio ryhmien kokoonpanot ja nimitti niille puheenjohtajat kokouksessaan 7.12.2009. FinELibin ohjausryhmä vahvistaa asiantuntijaryhmien kokoonpanot ja puheenjohtajat kokouksessaan 19.3.2010. Ryhmien uudet kokoonpanot ovat nähtävillä FinELibin verkkosivuilla. (Liitteet 4-7.)

Esitys:

Ohjausryhmä keskustelee FinELibin toiminnan ja talouden raportista vuodelta 2009 ja tekee tarvittavat muutokset raporttiin.

Keskustelu:

Arja Tuuliniemi esitteli raporttia FinELibin vuoden 2009 toiminnasta. Arvonlisäverolainsäädännön ja yliopistojen aseman muutoksesta johtuen on konsortiossa selvitetty muutoksen vaikutuksia FinELib-konsortin toimintaan. Selvitystyössä käytettiin ulkopuolista asiantuntija-apua. Heikentynyt taloudellinen tilanne vaikutti konsortiossa joidenkin aineistojen osalta tilaajamäärien alentumiseen.

Ohjausryhmässä keskusteltiin taloudellisen tilanteen vaikutuksista. Todettiin, että neuvotteluissa olleiden aineistojen keskimääräiset hinnankorotukset olivat kohtuullisia, mutta todettiin myös että raportissa tulee mainita se, että monivuotisten sopimusten korkeammat vuosikorotukset nostavat keskiarvoja.

Arja Tuuliniemi totesi, että vuonna 2009 yhdistyvien organisaatioiden aineistoneuvotteluihin jouduttiin käyttämään runsaasti aikaa. Haasteita toivat myös yhdistyvien organisaatioiden yhteysongelmat. Ohjausryhmässä todettiin palveluyksikön hoitaneen hyvin yhdistyvien organisaatioiden aineistoneuvottelut. Lähes poikkeuksetta yhdistyneet organisaatiot jatkoivat ennen yhdistymistä tilaamiensa aineistojen tilauksia myös uudelle organisaatiolle.

Ohjausryhmässä keskusteltiin yhteiskirjastoista. Mauri Ylä-Kotola kertoi, että Lapin korkeakoulukirjaston perustamissopimus on allekirjoitettu, johtokunta on nimetty ja johtajan paikka on menossa hakuun.

Perusaineistohankkeesta todettiin, että on harmillista että rahoitusta hankkeelle ei saatu. Barbro Wigell-Ryynänen totesi, että hankkeen kustannukset olivat hankesesityksessä erityisesti hankkeen toisesta vuodesta lähtien korkeat. Tietosisältöjen osalta valikoiman tulisi olla toisenlainen: tietosisältöjä jotka parantavat kansalaisen elämänlaatua ja oppimismahdollisuuksia.

Keskusteltiin asiakkaitten tarpeiden tunnistamisesta. Toivottiin, että seuraavassa FinELib-kyselyssä on syytä kysyä, kuinka paljon tutkijat ostavat omalla rahallaan artikkeleita joita omalla yliopistolla ei ole. Toivottiin myös, että kyselyä suunnitellaan yhdessä aluehallintokeskusten kanssa. Todettiin, että valittaessa uusia aineistoja neuvotteluihin, tulisi arvioida, mitkä aineistoesityksistä ovat realistisia, jotta palveluyksikön työtä voidaan kohdentaa niiden aineistojen neuvotteluihin, joista syntyy sopimus.

Keskusteltiin keskitetyn hankinnan kustannustehokkuus-selvityksestä. Todettiin, että selvitykseen liittyy tutkimusmenetelmällisiä rajoituksia, joista on myös mainittu

raportissa (vähäinen vastaajamäärä, kuvitteellinen suorahankintatilanne). Nämä rajoitukset tulee mainita myös FinELibin vuosiraportissa ja raporttoitaessa selvityksestä muualla.

Kristiina Hormia-Poutanen esitteli KDK-hanketta. Pitkäaikaissäilytyshankkeen toteutus ajoittunee vuosille 2015–2016. Asiakasliittymähankkeessa ensimmäiset neuvottelut on käyty. Tarjouspyyntöä ollaan tarkentamassa, tarjouksia odotetaan toukokuussa ja päätösesitys tehdään kesäkuussa. Asiakasliittymän pilotointi ajoittuu elo-syyskuulle. Ohjausryhmässä todettiin, että KDK on kärkihanke, jos se toteutetaan hyvin. Hankkeen myötä museoiden ja arkistojen aineistoja toivotaan nykyistä paremmin käyttöön.

Arja Tuuliniemi esitteli talousraportin. Hän kertoi, että vuodesta 2008 vuoteen 2009 organisaatioiden aineistoihin käyttää omarahoitusosuus on kasvanut 1,5 miljoonalla. Atk-kulut ovat nousseet Nellin palvelinkulujen nousun vuoksi. Muiden kulujen kasvun syynä on tilakustannusten lisääminen FinELib-budjettiin. Ohjausryhmä piti tärkeänä, että FinELib-toimintaa varten osoitettu määräraha käytetään kokonaisuudessaan tähän toimintaan.

Päätös:

Päätettiin tehdä raporttiin sovitut korjaukset. Raporttia pidettiin hyvänä ja valaisevana. Saatetaan Kansalliskirjaston johtokunnan tietoon ohjausryhmän toive FinELib-toimintaan osoitetun määrärahan käyttämisestä kokonaisuudessaan tähän toimintaan.

6. FinELibin toiminta ja talous vuonna 2010

Arja Tuuliniemi, Paula Mikkonen ja Ari Rouvari esittelevät FinELibin toiminta- ja taloussuunnitelmaa vuodelle 2010. (Liitteet 8-11).

Esitys:

Ohjausryhmä keskustelee vuoden 2010 toiminta- ja taloussuunnitelmasta ja tekee tarvittavat muutokset suunnitelmaan.

Keskustelu:

Arja Tuuliniemi esitteli toimintasuunnitelman ja vielä vahvistamattoman taloussuunnitelman. Strategian päivittämisessä on ohjausryhmällä selkeä rooli. Halti-tietojärjestelmää kehitetään edelleen. SAP- taloushallinnon järjestelmän käyttöönoton ongelmien vuoksi ei kirjastojen aineistolaskutusta ole voitu vielä aloittaa. Yliopistojen määrärahaajaon muutos on toiminut hyvin.

Keskusteltiin strategian päivityksestä ja siitä pitäisikö päivitys tehdä sitten kun Kansalliskirjaston kansainvälisen arvioinnin tulokset ovat käytettävissä vuonna 2011. Laskutuksen ongelmia pidettiin harmillisina ja tästä aiheutuvaa laskutuksen viivästyistä ikävänä.

Päätös:

Päätettiin että strategian päivitys siirretään vuodelle 2011, jolloin Kansalliskirjaston kansainvälisen arvioinnin tulos on käytettävissä.

7. Ajankohtaista kustannustoimialalla ja konsortiossa

7.1 Keskusteltiin FinELibin toimintaan vaikuttavista asioista eri sektoreilla.

Mauri Ylä-Kotola totesi Lapin yhteiskirjaston olevan nyt ajankohtainen ja toi esiin Tritoni-an hyvänä esimerkkinä yhteiskirjastosta.

Mirja Iivonen toi esiin yliopistollisten sairaaloiden yhtiöittämisen ja sen vaikutuksen aineistohankintaan. Hän kysyi, miten uusille yhtiöille taataan aineistot.

8. Muut asiat

Ei muita asioita.

9. Tiedotusasiat

9.1 FinELib-päivä 1.6.2010. Kristiina Hormia-Poutanen kutsui ohjausryhmän jäsenet FinELib-päivän paneeliin.

10. Seuraava kokous

Seuraava kokous päätettiin pitää 2.6. klo 9.00.

11. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 16.00.

LIITTEET

Liite 1: Edellisen kokouksen 4/2009 pöytäkirja

Liite 2: FinELibin esittely

Liite 3: FinELibin asiantuntijaryhmät kaudella 2010-2012

http://www.kansalliskirjasto.fi/kirjastoala/finelib/finelib_konsortio/hallinto/asiantuntijaryhmat.html

Liite 4: FinELibin raportti vuoden 2009 toiminnasta ja taloudesta

Liite 5: Raportin liite 1 (kvp-asiakaskyselyn toimenpiteet)

Liite 6: Raportin liite 2 FinELibin koulutukset vuonna 2009

Liite 7: Raportin liite 3 (budjetin 2009 toteuma)

Liite 8: Aineistohankinnan toimintasuunnitelma 2010

Liite 9: Nellin toimintasuunnitelma 2010

Liitteet 10, 11: FinELibin budjetti 2010 (vahvistamaton)